

ותשעה אחריו — תשתרי?

ומתרצינן, אמר רב אשי: כגון דשוין כולהון כל חד וחד ארבע זוזין ופלגא חומשי [עשירית הזוז], וביחד שוין עשרה הטלאים ארבעים ואחד זוז, ותשעת הטלאים שוים כל אחד רק ארבעה זוז, וביחד הם שוין שלושים ושש זוז, וכלב שוה המשה זוז, וביחד שוים ארבעים ואחד זוז. נמצא, דזוזא יתירתא, שהכלב שוה יותר מאחרים משיך ככולהון, הזוז הנותר נמצא בכל טלה וטלה מתוך העשרה, בחלק של עשירית הזוז, וטלה אחד כנגדו. ולפיכך כולם אסורים (137).

שנינו במשנתנו: אתנן הכלב ומחיר זונה מותרין, שנאמר "שניהם", ולא ארבעה.

אמר ליה רבא מפרזקיא לרב אשי:

מנא הא מילתא, מנין נלמד מה דאמור רבנן ב-2 "אין זנות לבהמה"? (138) והוא מה ששנינו

ומתרצינן: אכן אם היו דמי כולם שוים, כך יעשה ויתיר תשעה טלאים, אלא הכא במאי עסקינן, כגון דטפי [שוה יותר] דמי כלב מחד מינייהו, מכל טלה וטלה שבעשרת הטלאים. כגון שכל אחד מהטלאים של בעל העשרה שוין דינר, וביחד הם שוין עשרה דינרים, ואילו תשעת הטלאים שעם הכלב שוין כל אחד דינר פחות מעה, והכלב שוה דינר ותשע מעות [ובסכום הכולל שוים אלו כנגד אלו, שהרי התחלקו שוה בשוה אלא שבסכום הפרטי שוה הכלב יותר מכל טלה וטלה]. ועל כן, האי טופיינא (134) דכלב, מה שהכלב שוה במקצת יותר מן הטלאים — שדי ככולהו, מגיע חלק של כלב בכל אחד ואחד מן התשעה, מלבד מה שמגיע בעשירי. (135)

לישנא אחריונא (136):

ומקשינן: שכנגד הכלב אמאי אסורין, כל העשרה? אחד דבהדי כלבא — נתסר,

כנגד הכלב, והשאר יותרו? כשם שאמרה הגמרא בפשטות שאם שוה דמי הכלב לדמי הטלה הרי הוא כנגדו ושאר הטלאים מותרים, ואילו אם שוה יותר למה מתחלק העודף לכל טלה וטלה? ועיין בקהלות יעקב [סימן יא].

136. ירושלמית, מובאת כאן על פי גירסת השיטה מקובצת ומפורשת מפי רש"י. ולכאורה אין הבדל בין הלשונות וראה במסכת בכורות [נז א].

137. והאחרונים מאריכים בדעת הרמב"ם, ואכמ"ל בסוגיא דברירה וסוגיא דתערובת.

138. גירסת השיטה מקובצת.

למימר, כדרך הש"ס, משמע שסוגיינו סברה שאין כאן שייכות ל"ברירה", ואפילו למאן דאמר "אין ברירה" קשה, למה לא יקח טלה אחד כנגד הכלב, כי אין כאן טלה אחד מבורר ומיוחד לומר עליו שהוא המחיר, ולא נקרא עדיין "מחיר כלב". ואף על גב שאסור להקריב את כל עשרת הטלאים, לפי שביחס של כולם ביחד יש ביניהם אחד האסור, ונקבע ביניהם איסור "מחיר כלב", מכל מקום, כל אחד ואחד בפני עצמו לא נקבע בשם מחיר כלב. [ובכך מתרץ שיטת הרמב"ם].

134. גירסת השיטה מקובצת.

135. הרש"ש והחזון איש [דמאי סימן טז] מקשים: למה לא יוציא שנים או שלשה טלאים

במשנתנו שאתנן כלב, הניתן עבור רביעת כלב או שאר בהמות, מותר. (139)

אמר ליה רב אשי: דכתיב "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב", ואם היה דין "זנות" לבהמה, לא נישמוט קרא, לא היה המקרא משתמט לכתוב "אתנן זונה וכלב", לאסור אתננס, וכיון שלא כתוב כך, מוכח ש"אין זנות לבהמה".

תניא נמי הכי, וכן שנינו בבבביתא: (140) אתנן כלב ומחיר זונה, מותרין.

ומוסיפה הברייתא: ואם תאמר שהם אסורים, והתורה לא אסרה דוקא אתנן זונה ומחיר כלב, אלא כונתה גם ליתן של זה בזה ושל זה בזה, לאסור גם אתנן כלב וגם מחיר זונה.

תלמוד לומר "כי תועבת ה' אלהיך גם שניהם", ללמדנו: שנים, ולא ארבעה. ומוכח שאין זנות לבהמה.

שנינו במשנתנו: ולדותיהם מותרין, שנאמר "הם", ולא ולדותיהם.

ודנה הגמרא על ולדות של שאר הפסולים, כמו נרבעת ונוגחת, מוקצה ונעבד, שהיו במעי אמם בשעה שנעשתה בה עבירת הלאו. (141)

אמר רבא: ולד הנרבעת — אסור (142) להקרבה, כי היא וולדה נרבעת.

ולד (143) נוגחת, פרה שנגחה ישראל כשהיא מעוברת, והרגתו, ונולד הולד, אסור, כי היא וולדה נגחה.

אבל, ולד מוקצה ונעבד — מותר.

מאי טעמא? לאימיה אקצייה, רק את האם הוא הקצה לעבודה זרה, וכמו כן, רק לאימיה פלחי לה, רק את האם עבדו עבודה זרה, ולא את הולד.

"מותרים".

הברכת הזבח והשיטה מקובצת [אות יז] גרסו ברש"י שרש"י עצמו מגמגם בהבאה מהברייתא דבר המפורש במשנה ומוחק מגירסת הגמרא את הראיה מהברייתא. וראה תוס'.

141. כן מבואר ברש"י עבודה זרה [כד ב], ובתוס' בבא קמא [סו א]. ופשוט הוא בכל הסוגיא. ולענין אם נתעברו אחר שנעשתה בהם העבירה — עיין בסוף העמוד.

142. גירסת הגמרא במסכת סנהדרין [פ א].

143. גירסת השיטה מקובצת.

139. התוס' מקשים: וכי לא ידע שמשנתנו דורשת ממה שנאמר "שנים" ולא ארבעה? וראה בתוס' מה שפירשו על פי דרכם.

אבל הגר"א מפרש על פי הגמרא יבמות [נט ב], שדיון הגמרא הוא לענין כהונה, דהיינו, אשה שנבעלה לבהמה אינה נקראת "זונה", ולא נאסרה לכהונה.

ובמסכת סוטה [כו ב] מפרש רש"י: אין זנות לבהמה — אינה נעשית זונה על ידי בעילת בהמה ואינה נאסרת על בעלה.

140. מבואר על פי הצאן קדשים ושיטה מקובצת [אות ג]. פירוש: בבביתא נאמר מפורש שאתנן כלב "מותר" [ודבריהם אינם ברורים כל צרכן: וכי במשנה לא נאמר

הלכך אין הפרש חשוב לחול עליו איסור.

אי בעית אימא קרא: גבי עבודת כוכבים כתיב [דברים ז] "והיית חרם כמוהו", ודרשינן, כל שאתה מהיית ממנו, הרי הוא כמוהו, הלכך, הפרש שנתהווה ממנו איסור, ואילו גבי שור הנסקל כתיב [שמות כא] "לא יאכל את בשרו", ונדייק: בשרו — אסור, פרשו — מותר.

מתניתין:

המשנה ממשיכה בדין אתנן ומחיר.

נתן לה כספים (149) — הרי אלו מותרין לקנות מהן קרבן. והטעם יבואר בגמרא.

נתן לה יינות ושמן ופלותות, וכל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח — אסור.

נתן לה מוקדשין, בהמות שהוקדשו לקרבן, הרי אלו מותרין, ולא חל עליהן איסור אתנן, והטעם יבואר בגמרא. וגם יבואר איך נתן לה, והרי אינם שלו.

נתן לה עופות, תורים ובני יונה, חולין (150) — הרי אלו אסורים להקרבה.

איכא דאמרי, יש מי שמסר שמועה זו בשם רבא: אפילו (144) וולד מוקצה ונעבד נמי אסור! מאי טעמא, הרי הולד לא הוקצה ולא נעבד? משום דניחא ליה בניפחיה ובפיטמיה. כיון שהעובר עושה את האם מנופחת ומפוטמת, וכך היא חשובה יותר לעבודה זרה, לכן גם הוא נחשב כחלק מהמוקצה והנעבד.

וכי הא דאמר רב אחדבוי בר אמי אמר רב: המקדש את האשה בפרש [גללים] של שור הנסקל, ויש בהן שוה פרוטה — מקודשת, אף על פי שהשור עצמו אסור בהנאה. (145) אבל המקדש בפרש עגלי עבודה זרה — אינה מקודשת.

מאי טעמא, מהו הטעם לחלק בין שור הנסקל לבין עבודה זרה, הלא שניהם אסורים בהנאה?

אי בעית אימא קרא, אם תרצה נמצא החילוק בדרשות המקרא, ואי בעית אימא סברא, ואם תרצה נחלק כן מן הסברא:

ומבאר: אי בעית אימא סברא: גבי (146) עבודה זרה ניחא ליה בניפחיה, שיהא נראה שמן, הלכך חל שם איסור עבודה זרה גם על הפרש. (147) ואילו גבי שור הנסקל — לא ניחא ליה בניפחיה, שהרי עומד למות. (148)

144. גירסת השיטה מקובצת.

145. כשהעידו עליו שני עדים.

146. גירסת השיטה מקובצת.

147. רש"י מסכת עבודה זרה [כד ב].

148. רבינו גרשום.

149. גירסת המשנה.

150. כן כתב רש"י. וכן הוא דעת הראב"ד [פרק ד מהלכות איסורי מזבח הלכה טו]. אבל הרמב"ם כתב: אבל אם נתן לה עופות, אף על פי שהן מוקדשין, אתנן חל עליהם, ואסורים. ובדברי קבלה הוא דבר זה.

והקשה עליו הראב"ד, הרי מוקדשין נתמעטו

ויש צורך להשמיענו זאת, לפי שהיה בדין להתיר אותם, מקל וחומר:

מה אם המוקדשין, שהמום פוסל בהן, אין אתנן ומחיר חל עליהן. עופות, שאין המום פוסל בהן, (151) אינו דין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליהן? ! לכן, תלמוד לומר "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב לכל נדר בית ה' אלהיך", ודרשינן מהריבוי "לכל נדר", להביא את העופות, שגם הם באים בנדר, והם אסורים.

שנינו במשנה הקודמת שולדות אתנן ומחיר מותרים, ואפילו הולדות שהיו במעי האם בשעת נתינת האתנן מותרים. משנתנו דנה בבהמות האסורות להקרבה, כגון נרבע, מוקצה ונעבד ונוגח, שנתעברו וילדו אחרי שנפסלו מחמת העבירה, מה דינן של אותן ולדות (152).

כל הפסולין לגבי מזבח — ולדותיהן

מותרין.

רבי אליעזר אומר: ולד של טריפה לא יקרב על גבי המזבח. אבל לאכילת חולין מודה רבי אליעזר שהוא מותר. (153)

וחכמים אומרים: יקרב. (154) ובגמרא יבואר טעם מחלוקתם.

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: כשירה שינקה מן הטריפה — פסולה מעל גבי המזבח.

וממשיכה המשנה בענין טריפה.

כל הקדשים שנעשו טריפה — אין פודין אותן, לפי שאחרי שיפדו לא יאכלו אלא לכלבים, (155) והדין הוא ש"אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים", והטעם יבואר בגמרא. אלא ימותו מעצמם, וייקברו.

ומחיר, שהולדות מותרים גם אם אביהם אתנן. כי הפטור בולדות של אתנן ומחיר הוא משום גזירת הכתוב "הם", ולא ולדותיהם. ועוד, שהרי ולדות אלו ודאי נשתנו, ושינויי אתנן ומחיר מותרים, כמבואר בגמרא. ולפיכך חלקן התנא לשתי בבות.

153. רש"י. אבל התוספות הוכיחו מהגמרא בחולין שאף להדיט אסור.

154. כן היא הגירסא במשנה. וכן גרס החק נתן. והמלאכת שלמה מביא משם רבינו יהוסף אשכנזי למחוק "וחכמים אומרים יקרב".

155. כמו שנאמר [שמות כב] "ובשר בשדה טריפה... לכלב תשליכון אותו".

מאתנן כמבואר בגמרא? ועיין שם בנושאי כלי הרמב"ם, ובחק נתן. ועיין במשך חכמה פרשת כי תצא. והשפת אמת מקשה עוד, הרי עופות מוקדשים ודאי אינם שלו, ואיך יכול ליתנם באתנן, וכאן לא יתכן לתרץ תירוץ הגמרא "בממנה אחרים על פסחו".

151. שנאמר [ויקרא כב] "תמים זכר בבקר בכבשים", ודרשינן ש"תמות" ו"זכרות" נוהגים רק בבהמה, ואין תמות וזכרות בעוף.

152. כתב הרש"ש: הטעם שהמשנה שונה דין אתנן ומחיר שולדותיהן מותרים בנפרד משאר הפסולים, כי שאר הפסולים אינם מותרים אלא כשהאב אינו פסול, והוה ליה "זה וזה גורם — ומותר", לדברי רבא בגמרא. מה שאין כן באתנן

גמרא:

שנינו במשנתנו: נתן לה כספים, הרי אלו מותרים.

ומביאה הגמרא ברייתא הדורשת כן מדרשת הקרא.

תנו רבנן: (156) נתן לה כספים באתננה, ולקחה בהם בהמה — מותרת הבהמה להקריבה. מאי טעמא? "אתנן" כתיב, דהיינו, את האתנן עצמו אסרה התורה, ולא כתיב "באתנן", שמשמעו דבר הנקנה באתנן.

ועוד, אי אמרינן שגם מה שלקחה מהאתנן אסור, היינו חילופיהן. וחילופיהן היינו (157) ולדותיהן. ותנן, והרי שנינו: ולדותיהן מותרין.

שנינו במשנתנו: יינות ושמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח, אסור.

ומביאה הגמרא ברייתא הדנה בענין "שינויים", שאם נשתנה האתנן ממה שהיה בעת נתינתו, האם מותר להביאו לקרבן.

תנו רבנן: נתן לה חטים, ועשאתן סולת, או נתן לה זיתים, ועשאתם שמן, או ענבים ועשאתן יין —

תני חדא, שנינו בברייתא אחת, אסורים הסולת והשמן והיין להביאם לקרבן.

ותניא אידך, ובברייתא אחרת שנינו, הרי הם מותרין.

אמר רב יוסף: תני גוריון דמן אספורק [מן מקום ששמו כן]: בית שמאי אוסרין, ובית הלל מתירין.

ומבאר, בית הלל סברי, מה שכתבה התורה "הם" [שניהם] מלמדנו למעט גם ולדות וגם שינויים, וכך דרשינן, "הם", רק האתנן והמחיר עצמם אסורין, ולא ולדותיהן. "הם" ולא שינוייהן. (158) ואילו בית שמאי סברי, "הם" ולא ולדותיהן, ומה שכתבה התורה "כי תועבת ה' אלהיך גם שניהם", נדרש, "גם" לרבות שינוייהן, והתורה ריבתה את השינויין לאיסור.

ומקשינן: ולבית הלל, הכתיב "גם", ומה הוא בא לרבות?

ומסקינן: אכן, "גם" לבית הלל, קשיא!

הגמרא מביאה ברייתא בענין אתנן ומחיר.

תנו רבנן: אמרה התורה "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך", ודרשינן,

156. גירסת השיטה מקובצת.

157. ברבינו גרשום הגירסא: ועוד, היינו ולדותיהן.

158. א. על פי שהגמרא לא תירצה את דברי בית הלל, מכל מקום ההלכה כבית הלל. ועיין ברש"י רמב"ן והרא"ם בפרשת כי תצא. וזה

לשון הרמב"ם [פרק ד מהלכות איסורי מזבח הלכה טו]: נתן לה חטים ועשתה אותם סולת, זיתים ועשתה אותם שמן, ענבים ועשתה אותם יין, הרי אלו כשרים, שכבר נשתנו.

ב. ובנוגע להלכות גזילה פסק הרמב"ם [פרק א מהלכות גניבה] שגם שינוי העומד מאיליו, כגון טלה ונעשה איל — הוי שינוי. ומסתימת לשונו בהלכות אתנן משמע שסובר שאם נתן

ומבאר את הגמרא: **מאן חכמים**, מי הם אותן חכמים?

אמר רב הפרא: **רבי יוסי ברבי יהודה היא. דתניא, נתן לה זהב — רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אין עושיין מהן** (161) **ריקועין אפילו אחורי בית הכפורת, באותן אחת עשרה אמה שמאחורי בית קודש הקדשים, אם יש שם בנין והוא נתן לה אבנים באתנה, אין בונים מהם, אף על פי ששם קדושת המקום היא קלה.** (162)

"בית ה' אלהיך", רק המובא לבית ה' נאמר בו איסור אתנן ומחיר כלב, **פרט לפרה אדומה, שאינה באה לבית, ששחיטתה בהר הזיתים, כמו שנאמר [במדבר יט] "והוציא אותה אל מחוץ למחנה"** (159) ואם נתן לה פרה אדומה — מותרת, **דברי רבי אלעזר.**

וממשיכה הברייתא, **וחכמים אומרים: מה שנאמר "בית" בא לרבות את הריקועין, אם נתן לה זהב — אסור לעשות ממנו ציפוי למזבח.** (160)

באתנה ואחרי הביאה עשאתן סולת — אסור משום אתנן. וכתב, שאין סברא לומר שגם אם שינתה אותם אחרי שחל עליהם איסור יותרו מאיסור אתנן, וכי בשביל שקנתם **בקנין שינוי** יהיו מותרים? פירוש: היראים סובר ש"שינוי" אינו הלכה באתנן, אלא בתורת קנין בלבד. והאחרונים הקשו על דבריו, שהרי מצאנו גם לענין נעבד "יש שינוי בנעבד", ושם ודאי שאינו בתורת קנין, אלא, היות ועצם הדבר השתנה, הוא אינו נשאר באיסורו. [כמבואר לעיל בתוס' ד"ה דניחא].

159. רש"י מסכת עבודה זרה [מו ב].

160. כן פירש כאן רש"י. ולא דוקא למזבח אלא אפילו לשאר בניני ההיכל, כמבואר בהמשך הגמרא.

ובמסכת עבודה זרה [שם] פירש רש"י: טסי זהב שעושיין ציפוי לכותל היכל לבית קדשי הקדשים מכיון שהוא נוי.

161. גירסת הגאון יעב"ץ.

162. כן פירש רש"י. והגירסא צריכה תיקון: למה לא פירש לצפות את אחורי ההיכל בזהב,

טלה ונעשה איל — הרי הוא אסור.

וכן כתב התוס' רי"ד [בבא קמא סה ב]. וסובר שתמוה לומר לבית הלל שאם נתן לה כבש ועגל ונעשו איל ושור שיהיו כשרין למזבח, שהרי כבר נפטלו בעודן כבש ועגל ושוב אין להם תקנה. ואין דין אתנן שיהיה גזילה. ועיין שם בשיטה מקובצת החולק על כך לפי משמעות הסוגיא שם.

ועיין במנחת חינוך [מצוה תקעה] הסובר שגם טלה ונעשה איל הוי שינוי לענין אתנן.

ג. הקרית ספר [שם] מבאר פירוש אחר. ולדעתו מה שמיעטה התורה חטים ועשאים סולת, היינו משום שחטים עצמם אינם ראויים להקרבה [ובמציאות לא חל עליהם שם אתנן], ולפיכך כשנעשו סולת — פנים חדשות באו לכאן. מה שאין כן טלה ונעשה איל, אף על גב שנשתנה, כיון דמעיקרא ראוי להקרבה [וחל עליו שם אתנן] ועתה גם ראוי להקרבה — לא הוי שינוי ואסור.

ד. היראים [סימן רצג] מבאר ש"שינוי" לגבי אתנן פירושו: כגון שנתן לה חטים לפני שבא עליה ותחול המתנה כשיבא עליה, והיא עשאתן סולת לפני ביאה, ולפיכך לא הוי אתנן, כיון ששינתה את החטים, ומעתה נתחייבה לו דמים, ולא חל אתנן על הדמים. אבל אם נתן חטים

ואיך יתכן לומר כן, והא (163) אין אדם אוסר דבר שאינו שלו?!

ומתרצינן, אמר רב הושעיא: אכן בסתם מוקדשין אין צורך בקרא למעט אותם מהקרבה, ואין אתנן ומחיר חל עליהן מחמת שאינם שלו. אלא כאן מדובר בממנה את הזונה על פסחו, (164) בשכר הביאה, כדין קרבן פסח שאינו נאכל אלא למנויו –

וברייתא זו בשיטת רבי היא, הסובר רשאי אדם למנות אחרים על פסחו עבור מעות, אפילו אם צריך את המעות הללו עבור צרכים שאינם לצורך אכילת קרבן הפסח, וסובר שממונו הוא לכל צרכיו.

דתניא, אמרה תורה בפרשת קרבן פסח [שמות יב], "ואם ימעט הבית מהיות משה". ודרשו חכמים, (165) "ואם ימעט הבית", שנתמעט ביתו, והיינו, שאין לו כדי הצורך לקנות עצים לצליית הפסח או תבלין לתבלו, או מתירה התורה "מהיות משה" [כאילו כתוב מחיות, בחי"ת], החייהו משה, תן לו צרכיו מהשה, שרשאי למנות אחרים על פסחו, ומהמעות יקנה עצים ותבלין.

וסוברים חכמים: רק אם ימעט מבדי אבילה

שנינו במשנתנו: נתן לה מוקדשין הרי אלו מותרין. עופות הרי אלו אסורין. שהיה בדין, מה אם המוקדשים, שהמום פוסל בהם, אין אתנן ומחיר חל עליהם. עופות, שאין המום פוסל בהן, אינו דין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליהן? תלמוד לומר "לכל נדר", להביא את העופות.

ומעתה, שעופות פסולים באתנן ומחיר, יש לדון לאסור מוקדשים הניתנים לאתנן, כי קל וחומר מוקדשין!

ומה עופות, שאין המום פוסל בהן, ובכל זאת אתנן ומחיר חל עליהן. מוקדשים, שהמום פוסל בהן, וכי אינו דין שאתנן ומחיר חל עליהן?!

תלמוד לומר "לכל נדר", מלמד הכתוב שאסור לנדור אותן ולהביאם, להוציא את הנדר מכתב, שאין אסור אתנן ומחיר חל עליהן.

ודנה הגמרא: טעמא, כל הטעם שאין אתנן ומחיר חל על הקדשים הוא משום דמעטינהו קרא. ויש לדייק: הא לא מעטינהו קרא, אם התורה לא היתה ממעטת אותם, הוה אמינא, כי יהיב לה מוקדשין – חל עליהן אתנן ומחיר!

הוא. כלומר, איך יכול לתת לה, הלא אינם שלו? ועיין בחידושי הגרי"ז.

164. הקשו השפת אמת ומתן בסתר בשם הבני שמואל: למה לא תירצה הגמרא שמדובר בקדשים קלים ואלבא דרבי יוסי הגלילי הסובר ממון בעלים הם?

165. מבואר לפי הצאן קדשים בדברי רש"י

ואיזה בנין היה באותן י"א אמות, ולמה הזכיר אבנים? ורבינו גרשום מפרש: אפילו אחורי בית הכפורת מבחוץ לטוח הקיר, דהתם נמי קרינן ביה "בית ה'".

163. כן גרס השיטה מקובצת על פי הגמרא במסכת פסחים. וכן משמע מלשון הרמב"ם [שם]. כלומר, איך יכול לאסור אותם מטעם אתנן? וגירסת הגמרא היא: והא לאו ממונו

מחלוקת, במה נחלקו חכמים ורבי אליעזר? כגון, **שעיברו, ולבסוף**, לפני הלידה בהיותה מעוברת, **נרבעו** [או הוקצו, נעבדו, או נגחו]. **דרכי אליעזר סבר "עובר ירך אמו הוא"**, שהוא נחשב כאבר מגופה של אמו, ונמצא שהולד עצמו נרבע. ואילו **רבנן סברי כי עובר "לאו ירך אמו הוא"**.

אבל, אם **נרבעו ולבסוף עיברו, דברי הכל**, אפילו רבי אליעזר סובר, **מותריין**.

רבא אמר: מחלוקת, כשנרבעו ולבסוף עיברו. דרכי אליעזר סבר "זה וזה גורם אסור", דהיינו, כיון שהולד נוצר מהאם האסורה ומהזכר שבא עליה הרי הוא נוצר בגרמת איסור וגרמת היתר, ורבי אליעזר סובר ש"זה וזה גורם אסור". ואילו **רבנן סברי "זה וזה גורם — מותר"**.⁽¹⁶⁸⁾

אבל **עיברו ולבסוף נרבעו** — דברי הכל **אסורין**.

ומבאר הגמרא: **ורבא אמר כן לטעמיה, לשיטתו**.

דאמר רבא: ולד של נרבעת, אסור, לפי שהיא וולדה נרבעו. ולד נוגחת אסור, כי

בלבד התיירה התורה, **ולא מכדי מקח**. שאם חסר לו מעות לצורך מקח, והיינו סחורה סתם, ונתמעט ביתו, אינו רשאי למנות אחרים ולעשות סחורה במעות.

רבי אומר: אף אם ימעט ביתו מכדי מקח, מותר לו למנות אחרים ולהוציא את המעות, שאם אין לו, (166) ממנה אחרים עמו על פסחו ועל הגיגתו, ומעותיו חולין, לפי שעל מנת כן הקדישו ישראל את (167) פסחיהן.

ומעתה, לדעת רבי האומר שקרבן פסח ממונו הוא אף אחר שהוקדש, אמרה המשנה וכן הברייתא שאם המנה אותה בשכר ביאה — לא חל איסור אתנן על הפסח. וכן אם היה צריך לכלב ונתן מחירו במינוי על קרבן פסח, לא חל עליו איסור מחיר כלב.

שנינו במשנתנו: **כל האסורין על גבי המזבח ולדותיהן מותרין**.

אמר רב: מה ששנינו במשנה שכל האסורים לגבי מזבח ולדותיהן מותרים, אלו הם דברי חכמים. ותני עלה, ושנינו ברייתא המוסיפה על המשנה: ורבי אליעזר אסר.

אמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן:

168. הגרי"ז מבאר שפסולין אלו: הרובע והנרבע מוקצה ונעבד אתנן ומחיר, הגדרתם היא **האיסור להקריבם לגבוה**, פירוש: מעשה ההקרבה אסור, וכתוצאה מכך הרי הם פסולים. מה שאין כן בעל מום, יסודו הוא **פסול מזבח**. והאיסור הוא להקריב פסול למזבח. ובכך מבואר למה בשאר הפסולים שייך לומר "זה וזה גורם", כיון שבאיסורין שייך לומר "זה וזה גורם". אך ולד של בעל מום כשר למזבח אפילו למאן דאמר "זה וזה גורם — אסור". כיון שהוא

בהתאמה עם פירוש רש"י במסכת פסחים [צ א]. ובשיטה מקובצת משמע שרש"י כאן מפרש פירוש אחר או שתי לשונות.

166. ולא דוקא אם "אין לו" — ומותר אפילו לכתחילה להמנות אחרים על פסחו בשביל מקח. אלא אורחא דמילתא נקט. תוס' יום טוב.

167. גירסת השיטה מקובצת.

היא וולדה נגהו, משום (169) שעובר ירך אמו הוא.

לישנא אחרינא אמרי לה: אמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן: מחלוקת כשנרבעו כשהן מוקדשין. דרבי אליעזר סברי: בזיא (170) מילתא, מבוזה הדבר להקריב ולדוניהן הואיל ונרבעו כשהן מוקדשין, ורבנן סברי: לא בזיא מילתא.

אבל, כשנרבעו כשהן חולין, הואיל ואישתנו, שהקדשין, (171) דברי הכל מותרין.

רבא אמר בשם רב נחמן: מחלוקת כשנרבעו כשהן חולין, דרבי אליעזר סבר, בזיא מילתא. ורבנן סברי, הואיל ונשתנו מותרין -

אבל נרבעו כשהן מוקדשין - דברי הכל אסורין, הואיל ובזיא מילתא.

לא-א שנינו במשנתנו: רבי אליעזר אומר ולד טריפה לא יקרב על גבי המזבח וחכמים אומרים יקרב.

והגמרא מביאה שתי דרכים לבאר מחלוקת רבי אליעזר וחכמים [ובברייתא במסכת חולין מפורש שהיינו רבי יהושע].

נחלקו חכמים במסכת חולין אם "טריפה

יולדת". כלומר, אם היא מתעברת ויולדת. למאן דאמר "טריפה אינה יולדת" לא יתכן לבאר משנתנו בנטרפה ואחר כך נתעברה, מאחר שאינה מתעברת כלל. ובהכרח שנתעברה ואחר כך נטרפה. ונחלקו בדין "עובר ירך אמו", כמבואר בסוגיא הקודמת לגבי מוקצה ונעבד ונרבעה.

ואילו למאן דאמר "טריפה יולדת", אפשר לבאר מחלוקתם בנטרפה ואחר כך נתעברה, ונחלקו ב"זה וזה גורם", כמבואר.

למאן דאמר "טריפה יולדת", (172) משכחת לה, כגון שנטרפה ולבסוף עיברה [נתעברה]. ובהא פליגי, בסברא זו נחלקו: דרבי אליעזר סבר "זה וזה גורם - אסור", ורבנן סברי "זה וזה גורם - מותר".

ואין לפרש מחלוקתם בשאלה אם עובר הוא ירך אמו, לפי שלא יתכן לפסול מטעם "עובר ירך אמו" אלא כשנטרפה כאשר היה הולד בגופה, שאז יתכן לומר, הואיל והולד הוא אבר מאיבריה, אירעה הטריפות בגופה בכל איבריה, כולל הולד. ולמאן דאמר עובר לאו ירך אמו הוא, לא אירע הטריפות בולד אלא באם בלבד. אבל אם הולד אינו במעי אמו בשעה שנטרפה, ודאי שלא פגעה הטריפות בולד, ולכל היותר אפשר להטריפו מטעם שנוצר ונגרם מאמו הטריפה. והואיל ויש לו גורם אחר המותר, והוא הזכר שבא

170. גירסת השיטה מקובצת.

171. רבינו גרשום.

172. גירסת השיטה מקובצת וכל המפרשים.

עצמו אינו בגדר איסור. וכן מבואר למה אתנן ומחיר אסורין גם לריקועין לבדק הבית. ואילו בעל מום מותר לבדק הבית, כיון שפסולו הוא רק למזבח.

169. תוס' סנהדרין [פ ב].